

Accountantsverslag 2017 Stadsbank Oost Nederland

Enschede, 28 maart 2018

Per saldo persoonlijker

Inhoudsopgave

Wij hebben ons accountantsverslag als volgt ingedeeld:

1. Aanbieding	3
2. Bestuurlijke samenvatting	4
3. Kernpunten controle	5
4. Controleaanpak	8
5. Analyse saldo en vermogen	9
6. Bevindingen controle jaarrekening 2017	11
7. Bijlagen	14

Eshuis

Registeraccountants

1. Aanbieding

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2017 van de Stadsbank Oost Nederland (hierna: Stadsbank) aan. Dit verslag beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2017 van de Stadsbank.

De jaarrekening 2017 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur van de Stadsbank. Wij zijn voornemens naar aanleiding van onze controle een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid te verstrekken. Wij gaan ervan uit dat het algemeen bestuur overgaat tot ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening. Wij verzoeken u contact met ons op te nemen, wanneer dit niet het geval is. In overleg kunnen dan de in dat geval verdere noodzakelijke acties worden ondernomen. Indien tot de vaststelling van de jaarrekening door het algemeen bestuur omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dient een dergelijke aanpassing nog voor de betreffende vergadering van het algemeen bestuur te worden gemaakt.

De bevindingen naar aanleiding van ons onderzoek hebben wij in het hiervoor liggende accountantsverslag weergegeven. Dit accountantsverslag en de daarin opgenomen bevindingen zijn op 28 maart in concept besproken met de directeur en de manager bedrijfsvoering. Daarnaast zullen wij op 12 april 2018 dit verslag toelichten in de vergadering van het dagelijks bestuur.

Wij bedanken de medewerkers van de Stadsbank voor de open en constructieve wijze van samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden. De aanlevering van door ons opgevraagde informatie en documentatie was adequaat. Ook vragen om aanvullende toelichting en documentatie werd snel gereageerd.

Tot het verstrekken van een nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,

Eshuis Registeraccountants B.V.
drs. E. Dijkgraaf RA

2. Bestuurlijke samenvatting

Ons oordeel

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2017 van de Stadsbank uitgevoerd en zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid te verstrekken. Dat houdt het volgende in:

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening 2017 van Stadsbank Oost Nederland een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva per 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in de jaarrekening 2017 verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Wij hebben de in de jaarrekening opgenomen verantwoording inzake de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT 2017. Wij concluderen dat de in de jaarrekening 2017 opgenomen verantwoording met toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.

Jaarverslag 2017

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag 2017 is opgesteld overeenkomstig het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en met de jaarrekening verenigbaar is. Het jaarverslag 2017 bevat in het licht van de door ons tijdens de controle van de jaarrekening 2017 verkregen kennis en informatie naar onze mening geen onjuistheden van materieel belang.

3. Kernpunten controle

Algemeen

De kernpunten uit onze controle zijn de volgende:

- Zijn er significante wijzigingen in de reikwijdte van de controle?
- Is er sprake van significante wijzigingen in de verslaggevingsvoorschriften?
- Evaluatie van de belangrijkste inschattingen door de directie van de Stadsbank.
- Weerstandsvermogen en risicomanagement
- Is de interne financiële beheersing van Stadsbank adequaat in het kader van de jaarrekeningcontrole?
- Wordt door Stadsbank gehandeld in overeenstemming met de Kaderbrief Rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV?

Geen significante wijzigingen in de reikwijdte van de controle

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in onze opdrachtbevestiging d.d. 9 oktober 2017 en het door het algemeen bestuur op 16 juni 2016 vastgestelde controleprotocol voor de jaren 2015 e.v. Er is gedurende de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Ook hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de reikwijdte.

Geen wijzigingen in significante verslaggevingsvoorschriften

De belangrijkste verslaggevingsvoorschriften voor de Stadsbank zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2017. In 2017 hebben zich in de toegepaste verslaggevingsgrondslagen (het BBV) geen wijzigingen die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de financiële positie of de resultaten van Stadsbank. Ook zijn er in de jaarrekening 2017 geen stelselwijzigingen doorgevoerd.

3. Kernpunten controle

Inschattingen van de directie door ons als toereikend geëvalueerd

Bij een aantal posten in de jaarrekening is sprake van schattingen door het management. Dit betreffen o.a. de waardering van de materiële vaste activa en de gehanteerde afschrijvingstermijnen en de voorziening risico leningen en de overige voorzieningen. Wij kunnen ons vinden in de inschattingen die de directie heeft gemaakt.

Weerstandsvermogen en risicomanagement

In het jaarverslag 2017 wordt in paragraaf 1.5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing de verhouding tussen het risicoprofiel en het weerstandsvermogen van de Stadsbank geschetst. De verhouding tussen benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen bedraagt 1,12 en blijft daarmee binnen de kaders die het bestuur heeft vastgesteld.

Interne (financiële) beheersing

Naar aanleiding van de interim-controle 2017 hebben wij een management letter uitgebracht. Ons algemene beeld is dat de interne beheersing bij de Stadsbank van een adequaat niveau is. Dit wordt ook geïllustreerd door de intern uitgevoerde rechtmatigheidscontroles, waarover u in het Verslag financiële rechtmatigheid en risicomanagement wordt geïnformeerd. Hieruit blijken geen onherstelbare tekortkomingen. De gang van zaken rondom het beschermingsbewind is een belangrijk punt van aandacht. Wij stellen vast dat dit punt hoog op de agenda van de directie staat en inmiddels diverse passende maatregelen zijn getroffen om de workload beheersbaar te maken. Het bestuur is hierover door de directie op diverse momenten geïnformeerd. Overigens vinden wij de periodieke informatie aan het dagelijks en algemeen bestuur van goed niveau. De rapportages zijn goed leesbaar en begrijpelijk en maken een gedegen indruk.

Tot slot stellen wij vast dat de migratie van de ICT naar eigen beheer in mei 2017 goed is verlopen. Ook wordt binnen de Stadsbank veel aandacht besteed aan de implementatie van de AVG per 25 mei a.s.

3. Kernpunten controle

Rechtmatigheid

Bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden op de naleving van rechtmatigheid hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die van materieel belang zouden kunnen zijn. Wel vragen wij uw aandacht voor het volgende:

- Wat de begrotingsrechtmatigheid betreft is op het programma Financieel-maatschappelijke dienstverlening en voorzieningen sprake van een overschrijding van € 25.200. Omdat deze overschrijding past binnen de beleidskaders wordt na autorisatie van de overschrijding door het dagelijks bestuur deze als rechtmatig aangemerkt.
- Aanvullend op de najaarsnota 2017 hebben extra onttrekkingen uit de bestemmingsreserves ICT en Friciekosten plaatsgevonden voor een bedrag van in totaal € 66.400. Na autorisatie van deze onttrekkingen door het dagelijks bestuur worden deze extra onttrekkingen als rechtmatig aangemerkt.

4. Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering controle

Wij hebben onze controlewerkzaamheden uitgevoerd in overeenstemming met de door ons voorgenomen controleaanpak. Dat houdt in dat wij onze controle volledig gegevensgericht hebben uitgevoerd. In het vorige hoofdstuk hebben wij vermeld wat de kernpunten uit onze controle zijn geweest. In het volgende hoofdstuk brengen wij onze bevindingen onder uw aandacht.

Onze controleaanpak is onder andere gebaseerd op een gedegen risicoanalyse. Wij hebben diverse gesprekken gevoerd met de directie over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen bij de Stadsbank. Vanuit accountantsoptiek zitten de belangrijkste risico's in de posten met een schattingselement, met name de voorzieningen, en de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen.

Goedkeurings- en rapporteringstolerantie

Het algemeen bestuur bepaalt de goedkeuringstolerantie die de accountant bij zijn controle van de jaarrekening dient te hanteren. Normaliter wordt hiervoor de richtlijn op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) aangehouden, zo ook door de Stadsbank.

Op grond van de jaarrekening 2017 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten 1% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 102.000 en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 306.000. Wordt deze goedkeuringstolerantie niet overschreden, dan kan een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven. De goedkeuringstolerantie is een kwantitatieve maatstaf. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen. De rapporteringstolerantie is door het algemeen bestuur bepaald op € 50.000 voor onzekerheden.

5. Analyse saldo en vermogen 2017

Saldo van baten en lasten

In onderstaande tabel vatten wij het verloop van het saldo over 2017 voor u samen:

	Primaire begroting	Begroting na wijziging	Realisatie
Gerealiseerd resultaat	0	-109.300	-113.200
Onttrekkingen reserves:			
- Algemene reserve	1.500	89.500	89.500
- Bestemmingsreserves	0	105.100	174.500
Saldo van baten en lasten	-1.500	-303.900	-377.200

Het nadelig saldo van baten en lasten is in de loop van 2017 toegenomen. Via de voor- en najaarsnota zijn het dagelijks en algemeen bestuur hierover geïnformeerd en is besloten om een bedrag van € 89.500 uit de algemene reserve en een bedrag van € 105.100 uit de bestemmingsreserves te onttrekken.

In de jaarrekening 2017 zijn een tweetal extra onttrekkingen aan de bestemmingsreserves doorgevoerd:

- ICT: De afkoop van werkplekken van de gemeente Enschede als gevolg van de migratie ICT ad € 50.700
- Frictiekosten: Vanwege het restsaldo ultimo 2017 ad € 15.700 is deze reserve opgeheven

Zoals in paragraaf 3 van dit verslag gemeld dient er op bestuurlijk niveau nog besluitvorming over deze onttrekkingen plaats te vinden.

5. Analyse saldo en vermogen 2017

Eigen vermogen

	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Totaal
Saldo per 1 januari 2017	1.056.900	641.400	1.698.300
Onttrekkingen reserves	202.700	174.500	377.200
Saldo per 31 december 2017	854.200	466.900	1.321.100
Benodigd weerstandsvermogen	762.500		
Factor	1,12		

N.B. Vooruitlopend op de bestuurlijke besluitvorming is in bovenstaand overzicht het nadelig saldo over 2017 al uit de algemene reserve onttrokken.

Het totale eigen vermogen ultimo 2017 is ten opzichte van 2016 met ruim 22% afgenomen. Dit wordt veroorzaakt door het nadelig saldo 2017 en de eerder gememoreerde onttrekkingen uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De ondergrens van het door het dagelijks en algemeen bestuur vastgestelde benodigde weerstandsvermogen komt hierdoor in zicht.

Wij adviseren u de omvang van het benodigde weerstandsvermogen in 2018 tegen het licht te houden. Daarnaast adviseren wij u om de aard en omvang van de bestemmingsreserves opnieuw te bezien. Naar wij van de directie begrepen is het de bedoeling om in 2018 met een herziene notitie over de reserves en voorzieningen te komen waarin voorstaande elementen zijn begrepen.

6. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Algemeen

Wij hebben onze controlebevindingen hierna per balanspost c.q. programma weergegeven.

Materiële vaste activa, bedrijfsgebouwen

De boekwaarde van de bedrijfsgebouwen (Enschede en Hengelo) bedraagt ultimo 2017 € 1.484.300. Dit betreft de waarde van de grond plus de opstallen. Over het gehele bedrag, inclusief de aankoop prijs van de grond, wordt afgeschreven. Volgens het BBV is afschrijving over de waarde van de grond niet toegestaan. Dit betekent dat in de jaarrekening de boekwaarde van de bedrijfsgebouwen en daarmee ook algemene reserve te laag wordt gepresenteerd. Omdat de aanschafprijs van de gronden niet te achterhalen is, is het effect op vermogen en resultaat niet te becijferen. Anderzijds is het volgens de verslaggevingsvoorschriften ook niet toegestaan om te hoge afschrijvingen uit het verleden te corrigeren. In dit geval blijft er sprake van een zogenaamde stille reserve.

Financiële vaste activa, overige langlopende leningen

- Bij nieuw verstrekte leningen onder borgstelling wordt om praktische reden de eerste 2 maanden geen rente berekend. Het financieel effect is beperkt, en wordt voor 2017 geraamd op € 11.000. Wij adviseren hierover een beleidsmatig standpunt in te nemen.
- Jaarlijks wordt door de directie een inschatting gemaakt van de mate waarin de verstrekte leningen te incasseren zijn. Op het saldo van de leningen wordt daarom een voorziening in minder gebracht. De hoogte van deze voorziening ultimo 2017 bedraagt € 178.500.
  - De onttrekking aan de voorziening in 2017 is ten opzichte van 2016 gestegen. Dit wordt veroorzaakt doordat er in 2017 meer is afgeboekt (€ 90.700 versus € 66.900 in 2016), onder andere door een toename van het aantal overleden cliënten in 2017. Een andere oorzaak betreft de hogere onttrekkingen als gevolg van aansprakelijkheidsstellingen van de Stadsbank door cliënten (€ 52.700 versus € 22.200 in 2016). Wij begrijpen dat dit komt door een bewuste keuze voor een ruimer beleid.
  - Wij adviseren u om bij de eerder genoemde herziening van reserves en weerstandsvermogen ook de omvang van de voorziening risico leningen te betrekken.

6. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Aan de voorzieningen is in 2017 een bedrag van € 124.300 gedoteerd. Wij kunnen ons vinden in de schattingen die de directie ter zake heeft gemaakt.

Vlottende passiva, persoonlijke rekening saldo's

In deze post zijn ook de buitengebruik gestelde rekeningssaldi begrepen. Ultimo 2017 bedragen de buitengebruik gestelde saldi ongeveer € 75.000. Ca. € 45.000 hiervan betreft posten met een individuele omvang kleiner dan € 1.500. Indien de rechtmatige eigen van de saldi niet te achterhalen is zal dit conform het besluit van het dagelijks bestuur d.d. 30 maart 2017 aan het Rijksvastgoed en –ontwikkelingsbedrijf worden overgemaakt.

7. Bijlagen

Bijlage 1: gecorrigeerde en niet-gecorrigeerde controleverschillen

Wij hebben de volgende controleverschillen geconstateerd:

- Er is vanaf het begin onterecht afgeschreven op grond. Omdat de aanschafwaarde van de grond niet te achterhalen is is het financiële effect niet te becijferen. Omdat correctie van te hoge afschrijvingen in het verleden niet is toegestaan bedraagt het controleverschil ultimo 2017 nihil.
- De dotatie aan de voorziening risico leningen was € 19.700 te laag. Dit verschil is inmiddels gecorrigeerd.

7. Bijlagen

Bijlage 2: Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Eshuis ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de Stadsbank in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken. Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen. Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om komend boekjaar teamleden bij de Stadsbank te rouleren; het jaar 2017 betreft immers het eerste jaar van controle.

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Eshuis, haar partners en haar medewerkers en Stadsbank die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Eshuis, een bestuurder of interne toezichthouder van Eshuis of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan de Stadsbank of een bij de Stadsbank betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels. Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

7. Bijlagen

Bijlage 3: Vennootschapsbelasting (Vpb)

Met ingang van 2016 zijn publiekrechtelijke rechtspersonen (waaronder de Stadsbank) belastingplichtig voor de vpb geworden, indien en voor zover zij een onderneming drijven.

Samen met een aantal kredietbanken is onderzoek gedaan om vast te stellen of het mogelijk is om de activiteiten van de Stadsbank volledig vrij te stellen van vpb. In 2017 heeft de Belastingdienst bevestigd dat de Stadsbank in de huidige situatie voor haar activiteiten is vrijgesteld van vennootschapsbelasting. Daarbij is ook vermeld dat vpb-plicht wel aan de orde kan komen als er in de toekomst positieve saldi in de jaarrekening ontstaan. Zoals uit de jaarrekening 2017 blijkt is er ook in 2017 sprake van negatieve saldi.